

Голові разової спеціалізованої вченої
ради ДФ 12.093.012
для проведення захисту дисертації
доктору наук з державного управління,
професору
Маріупольського державного
університету
Олені БРАЖКО

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора
Антонової Людмили Володимирівни на дисертацію Сухової Ксенії
Костянтинівни на тему «Організаційний механізм державного управління
наданням соціальних послуг в територіальних громадах», подану до захисту в
разову спеціалізовану вчену раду ДФ 12.093.012 Маріупольського державного
університету на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 28
«Публічне управління та адміністрування»
за спеціальністю 281 - «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність обраної теми досліджень та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Загальну актуальність теми дослідження визначає кілька причин: реформи децентралізації в Україні (Україна продовжує проводити реформи у сфері децентралізації, передаючи більше влади та фінансових ресурсів до територіальних громад. Це створює нові можливості та виклики у впровадженні соціальних послуг на місцевому рівні); потреби громадян (забезпечення якісних соціальних послуг, таких як охорона здоров'я, освіта, соціальний захист, є важливим для підтримки життєвого рівня громадян та підвищення якості життя); ефективність та доступність (важливо забезпечити ефективний та доступний механізм надання соціальних послуг у територіальних громадах, щоб громадяни мали доступ до необхідних послуг); оптимізація процесів управління (для забезпечення ефективного функціонування системи надання соціальних послуг важливо вивчати та оптимізувати організаційні механізми державного управління на місцевому рівні); зміна соціальних потреб (з урахуванням динаміки суспільства і зміни соціальних потреб громадян, постійне оновлення та вдосконалення системи надання соціальних послуг є важливим завданням).

Отже, дослідження організаційних механізмів державного управління наданням соціальних послуг в територіальних громадах залишається актуальною, оскільки це проблема, що потребує постійного аналізу, вдосконалення та вирішення для забезпечення ефективного функціонування системи соціального захисту та підтримки громадян.

Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи плану науково-дослідних робіт Маріупольського державного університету (м. Київ) Міністерства освіти і науки України. При виконанні теми «Публічне управління для сталого територіально розвитку» (номер державної реєстрації

0118Ш01700, 2018-2024 рр.) дисертанткою запропоновано теоретичне обґрунтування та методичне забезпечення організаційного механізму державного управління наданням соціальних послуг у територіальних громадах на основі визначення концептуальних засади стратегії та інструментарію надання соціальних послуг у територіальних громадах в умовах воєнного стану для формування ефективної взаємодії між урядом та суспільством в умовах війни.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Дисертація Сухової Ксенії Костянтинівни присвячена розробленню концептуальних, теоретико-методичних та прикладних аспектів організаційного механізму державного управління наданням соціальних послуг в територіальних громадах на засадах впровадження європейських стандартів.

Авторкою обґрунтовано сутність та особливості реалізації організаційного механізму державного управління наданням соціальних послуг в територіальних громадах. Встановлено, що сутність організаційного механізму державного управління наданням соціальних послуг є реалізація його основних завдань: встановлення переліку та рівня державних мінімальних соціальних стандартів відповідно до гарантій держави щодо надання соціальних послуг, які забезпечують необхідний рівень споживання соціально значимих благ; розробки соціальних та фінансових нормативів для територіальних громад; формування бюджетної політики; створення через місцеві органи управління умов для розвитку територіального ринку соціальних послуг; моніторингу соціальних послуг; контролю надання державних та територіальних послуг.

Суховою К.К. проведено наочне розмежування зобов'язань між центральним та регіональними рівнями, з якого видно не досконалість існуючих організаційних засад державного управління наданням соціальних послуг територіальним громадам в умовах воєнного стану.

Авторкою проведений аналіз зарубіжного досвіду таких країн як Франція, Німеччина, Велика Британія та США, в яких соціальна сфера є одним із ключових напрямів державної політики. Визначено підходи до формування пріоритетних напрямів державної політики з надання соціальних послуг населенню у розвинених країнах світу, а саме серед напрямів використання зарубіжного досвіду надання соціальних виплат виділено наступні чинники: приведення розмірів соціальних виплат до реальних потреб їх одержувачів; впровадження системи обов'язкового медичного страхування; охоплення системою соціальних виплат лише населення без засобів до існування та втрати працездатності; забезпечення спрямованості та справедливості надання соціальних виплат шляхом посилення контрольних функцій органів соціального контролю; диференціація допомоги по безробіттю, що зумовлює індивідуальний підхід та високий рівень захисту від безробіття осіб без альтернативних джерел доходу; надання соціальної допомоги в натуральній формі та у формі участі у тимчасових соціальних програмах, які передбачають не лише соціальну підтримку, а й працевлаштування та професійний розвиток.

Заслуговує на увагу розроблена та обґрунтована авторкою модель організаційного механізму державного управління з надання соціальних послуг територіальним громадам в умовах воєнного стану України, а також те що розкрито напрями його формування, реалізації та вдосконалення, зокрема до теоретико-методологічних основ комплексного механізму державного регулювання ринку соціальних послуг віднесено: нормативно-правовий, інституційний, організаційний, економічний, фінансовий, ресурсний, інформаційно-комунікаційний механізми та обґрунтовано структуру, взаємозв'язки та систему відносин між елементами структури та учасниками ринку, що підпадають під регуляторний вплив держави. Проведено соціологічне дослідження шляхом опитування населення з метою визначення ролі організаційного механізму державного управління наданням соціальних послуг у територіальних громадах в період воєнного стану, за результатами аналізу зібраних даних розроблено базові методичні рекомендації для запровадження організаційного механізму державного управління наданням соціальних послуг у територіальних громадах та визначено основні фактори, що регулюють ринок соціальних послуг.

Крім цього Суховою К.К. виокремлено на макроекономічному рівні комплекс цілей та заходів, спрямованих на досягнення мети удосконалення організаційного механізму державного управління наданням соціальних послуг в територіальних громадах. Визначено основні чинники, які на даний час гальмують успішний розвиток вітчизняної системи державного управління наданням соціальних послуг територіальним громадам, до яких віднесено: фінансові ресурси; нецільове використання коштів, що спрямовуються на вирішення соціальних проблем, а також корупція; збільшення кількості різних категорій пільговиків; неефективний облік потреб в наданні соціальних послуг тощо.

Обґрунтованість наукових положень підтверджено фактичними офіційними матеріалами і літературними джерелами. Поставлена автором мета досягнута в повному обсязі.

Наукова новизна положень і результатів, одержаних особисто, здобувачем та поданих на захист

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

вперше:

- розкрито сутність та особливості реалізації організаційного механізму державного управління наданням соціальних послуг в територіальних громадах, які визначаються конкретним контекстом та завданнями на рівні громади;

- обґрунтовано забезпечення бюджетної автономії через власні бюджети громад, що дає їм можливість призначати кошти для соціальних послуг, здійснювати фінансовий контроль та раціонально розподіляти ресурси;

- науково обґрунтовано авторське визначення понять «організаційний механізм державного управління наданням соціальних послуг» - це система структур, процесів, норм, правил і інструментів, що визначають, як органи публічного управління, місцевого самоврядування, стейкхолдери спільно

планують, координують, фінансують, надають, моніторять та оцінюють соціальні послуги для населення територіальних громад та «резилієнтність в наданні соціальних послуг територіальним громадам» як здатність системи соціальних послуг і її інфраструктури адаптуватися до змінних умов і стрімкого розвитку суспільства та діяти ефективно в умовах кризи або надзвичайних ситуацій.;

- розроблено модель організаційного механізму державного управління з надання соціальних послуг територіальним громадам в умовах воєнного стану України та розкрито напрями його формування, реалізації та вдосконалення; визначено базові складові організаційного механізму.

удосконалено:

-теоретико-методологічне обґрунтування розмежування зобов'язань між центральним та регіональними рівнями в системі надання соціальних послуг, відповідно до яких на рівень територіальних громад покладено обов'язки по контролю за дотриманням законодавства у сфері соціального захисту населення;

- підходи до формування пріоритетних напрямів державної політики надання соціальних послуг через аналіз зарубіжного досвіду таких країн, як Франція, Німеччина, Велика Британія та США, який переконливо показує, що пріоритетними напрямами державної політики надання соціальних послуг є: підтримка сімей (людей) у різних соціальних сферах та складних життєвих ситуаціях, імплементація елементів технічного впровадження такого досвіду сприятиме ефективності державного управління соціальною роботою в територіальних громадах.

дістало подальшого розвитку:

- систематизація історичної генези організаційного механізму державного управління наданням соціальних послуг в територіальних громадах, особливості надання таких послуг в умовах воєнного стану чи пандемії;

- актуалізація і узагальнення європейського досвіду щодо застосування організаційного механізму державного управління наданням соціальних послуг в територіальних громадах в умовах євроінтеграції України, гармонізація, адаптація, імплементація в систему державного управління України з визначеними ЄС відповідними вимогами, нормами і стандартами.

Значемість результатів дослідження для науки і практики, рекомендації щодо їх використання

Наукові розробки, пропозиції та висновки дисертаційної роботи можуть використовуватися у практиці діяльності органів публічної влади при: розробленні та прийнятті нормативно-правових актів, які регламентують формування та реалізацію організаційного механізму державного управління наданням соціальних послуг в територіальних громадах, відповідних концепцій, стратегії та державних програм.

Окремі положення дисертації використовуються у практиці роботи органів публічної влади Управління суспільних комунікацій Департаменту цифрової трансформації та суспільних комунікацій Рівненської ОДА (довідка від 11.07.2022 № 352/01-06-22); Запорізької міської ради (довідка від 24.08.2023

№ 09\03.3-27\02385); Департаменту соціального захисту населення Київської обласної військової адміністрації (довідка від 28.08.2023 № 7307\36.01\36.06.02.2023); Київської міської ради (довідка від 28.08.2023 № 007-906); тощо.

Практична значення одержаних результатів підтверджена їх використанням у навчальному процесі закладів вищої освіти, зокрема впроваджені в освітній процес: кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління при підготовці і викладанні курсів «Управління ресурсним потенціалом національної економіки». «Публічне управління регіонами та територіями», «Державне управління соціальним та гуманітарним розвитком», та «Управління інтелектуальним капіталом територіальних громад» для здобувачів другого магістерського рівня вищої освіти зі спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування Поліського національного університету (акт від 7 червня 2022 року); кафедри публічного управління та економіки при підготовці і викладанні навчальних дисциплін «Основи публічного управління», «Реформи держави та суспільства», «Надання публічних послуг», для студентів магістратури із спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування (акт від 15 червня 2023 року); кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права при підготовці і викладанні навчальної дисципліни «Сучасні тенденції розвитку адміністративного права та процесу» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти із спеціальності 081 «Право» Академії праці, соціальних відносин і туризму (акт від 20 червня 2022 року).

Дисертаційну роботу виконано відповідно до тематики науково-дослідної роботи Маріупольського державного університету (м. Київ) Міністерства освіти і науки України «Публічне управління для сталого територіально розвитку» (номер державної реєстрації 0118Ш01700, 2018–2024 рр.) у рамках якої розроблено і науково обґрунтовано модель вдосконалення організаційного механізму державного управління наданням соціальних послуг на місцевому рівні, розкрито сутність і зв'язок її складових. А також розробки та рекомендації дослідження впровадженні у навчальний процес при розробці навчально-методичного забезпечення з дисциплін «Публічне управління соціальним розвитком», «Державне управління та місцеве самоврядування» та «Соціальна і гуманітарна політика на державному рівні» освітньої програми «Публічне управління та адміністрування» першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти денної та заочної форми навчання (довідка від 05.09.2023 № 01-32/501).

Особистий внесок здобувача

Дисертація оформлена згідно з висновками МОН України. Основні результати дисертаційної роботи викладено в 17 наукових праць загальним обсягом 9,7 друк. арк. (особисто автора – 8,1 друк. арк.), серед яких 5 статей у вітчизняних наукових фахових виданнях, 2 статті в зарубіжному виданні ЄС, 1 стаття з індексацією в Web of Science та 10 публікації у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації

Аналіз змісту анотації та основних положень тексту дисертаційної роботи свідчить, що заголом зміст анотації відтворює інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї. Дисертація відповідає вимогам, встановленим постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 року.

Дисертаційна робота Сухової К.К. перевірена на унікальність тексту за допомогою он-лайн сервісу пошуку плагіату “Unichek”, що не виявило порушень академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Загалом дисертаційне дослідження виконано на високому науково-теоретичному рівні. Однак через власну позицію з деяких питань дослідження, окремі положення роботи мають дискусійний характер і тому заслуговують на певні уточнення, коментарі та рекомендації щодо подальшого вдосконалення обумовленої проблематики.

1. У дисертації з'ясовано генезис поняття «соціальна послуга» та поняття «організаційний механізм державного управління наданням соціальних послуг», проведено ґрунтовний аналіз теоретичних засад та надано авторське визначення поняття «соціальні послуги» (пп. 1.1.). Проте, на нашу думку, не достатньо широко представлено погляди представників наукової спільноти, які спеціалізуються на дослідженні проблем надання соціальних послуг у територіальних громадах.

2. Здобувачка у дисертаційній роботі вдало систематизувала структуру законодавчих актів, за допомогою яких визначається діяльність сфери соціальних послуг (стор.66). Однак, оскільки Бюджетний кодекс України є основним нормативним документом, що регламентує економічні відносини бюджетної системи країни, охоплює питання соціального захисту та соціального забезпечення, доцільно було б включити його до авторської розробки загальної структури законодавчих актів.

3. Дисертанткою переконливо обґрунтовані механізми державного управління системою надання соціальних послуг, а саме: фінансові, нормативно-правові, кадрові, організаційні, інформаційні, науково-прикладні та освітні. (пп. 3.1.). При визначенні фінансового та нормативно-правового механізмів поза увагою дисертантки залишились питання оцінювання якості або ефективності надання соціальних послуг в сфері соціального захисту у територіальних громадах.

4. Авторка обґрунтовано розглядає роль адміністративних органів, територіальних громад та організацій громадянського суспільства в наданні соціальних послуг населенню, проте недостатня увага приділяється обґрунтуванню функціональних обов'язків відповідних органів місцевого самоврядування, що мають відповідати за розроблення та реалізацію модернізаційних заходів, які створюють умови для зниження соціальних ризиків під час надання соціальних послуг (пп. 3.2).

Дані зауваження мають рекомендаційний характер, направлені на самовдосконалення і розвиток власних компетенцій дисертанта. Вказані дискусійні положення та побажання відображають власну наукову позицію опонента і не знижують загальної позитивної оцінки роботи.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Сухової Ксенії Костянтинівни на тему «Організаційний механізм державного управління наданням соціальних послуг в територіальних громадах», є завершеним науковим дослідженням, виконаним на вельми актуальну тему. Вона містить теоретичні та методологічні засади, розробки науково-практичних рекомендацій щодо прикладних аспектів організаційного механізму державного управління наданням соціальних послуг в територіальних громадах. Рівень проведених досліджень та їх практична спрямованість свідчать про наукову зрілість здобувачки.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних авторкою наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також значну практичну цінність сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота Сухової Ксенії Костянтинівни на тему «Організаційний механізм державного управління наданням соціальних послуг в територіальних громадах» відповідає вимогам МОН України, які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, та відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», постанові № 44 від 12.01.2022р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Сухова Ксенія Костянтинівна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри обліку і аудиту
Черноморського національного
університету ім. П. Могили

Людмила АНТОНОВА

Підпис Антонової Людмили Володимирівни засвідчую:

Вчений секретар

Вікторія ЧОРНА